

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR:
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR:
DEM. I. DOBRESCU
Primarul Municipiului București

COMITETUL DE REDACȚIE:

Traian Alexandrescu, Decanul Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosif G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **René Demogue**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Alfred Juvara**, Profesor Universitar, Avocat; **Ștefan Laday**, Președinte la Consiliul legislativ; **I. Gr. Perieșeanu**, Directorul Bibliotecii Marilor Procese, Avocat; **Emil Stan Rappaport**, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-lași**, fost Ministru, Avocat; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar; **Al. Velescu**, Dr. în Drept, Avocat, **Albert Vahl**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris.

SECRETAR DE REDACȚIE:

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare

S U M A R

- *Cronica luni Mai 1932*, de avocatul Iosif G. Cohen;
- *Indreptări sociale și economice* (urmare) de Prof. Constantin Sipsom;
- *Câteva observațiuni asupra legii pentru lichidarea judiciară*, de avocatul E. Cristoforeanu;
- *Lecțiuni de deschiderea cursului de Drept civil comparat (16 Noembrie 1931)*, de Prof. Al. Otetelișanu;
- *Curs de drept civil al Prof. Florin Sion*, vol. III, Despre succesiunea legală și testamentară, *Recenzie* de M. I. Păcurariu;

JURISPRUDENȚE:

- Inalta Curte de Casație s. I: *Preotul I. Popescu-Galiceanu ș. a. cu Ștefan Popescu și alții* (Autentificarea testamentelor sub legea autentificării din 1886, modificată în 1887. Proces verbal de autentificare. Data exactă poate reeși și din alte elemente. Luarea consimțământului la domiciliu sub legea din 1887. Cite face autentificarea?).

A apărut în Edit. „Curierul Judiciar“:

LEGEA LICHIDĂRIILOR DATORILOR COMERCIALE, COMENTATĂ ȘI ADNOTATĂ, de **Ionel I. S. Codreanu**, avocat. Lei 30.

- A apărut la *Curierul Judiciar*: **PRINCIPII DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT** în legislația pozitivă română. Naționalitate-Extraneitate. Conflictul legilor. Conflicte interprovinciale. Execuat. de **VICTOR HILLARD**, Doctor în științele juridice, Avocat. Un volum mare. Prețul 300 lei.

CRONICA LUNEI MAI 1932

Legislația din ultimul timp, turburată și dezorientată în dezastrul crizei economice, a înlăturat orice principiu de justiție. Convențiunile și efectele lor între părți au suferit o deformare bazată pe teoria necesității și, încadrate fals într'un principiu constituțional în aparență aplicabil, au luat pecetea parlamentară pentru ca dela primii pași ai aplicării aceiași legiuitori să încerce a îndrepta efectele neprevăzute prin sistemul decretelor-legi.

În această vâltoare, rațiunea juridică își găsește li-niștea ei tradițională în aplicațiunile jurisprudențiale. Creațiunile ei rămân opere de știință și se impun deasupra legilor, perfectându-le după nevoile oamenilor și prin prudența și știința magistraților.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

În acest răstimp, din revistele noastre de drept spicuim următoarele jurisprudențe creatoare:

In materie de faliment. — În ce privește suspendarea executării deciziunii comerciale prin care se declară falimentul, până la judecarea recursului pendinte, Curtea de apel Craiova a stabilit că oricare ar fi caracterul și efectele concordatului preventiv, deși el tinde la ajutorarea comerciantului, de îndată ce a fost revocat se aplică dispozițiunile de la faliment și deci, pentru a se putea aplica suspendarea prevăzută de art. 71 al legii Curții de Casație, trebuie ca comerciantul căruia i se revocase concordatul să depună întreaga sumă datorată creditorilor săi. Este o atenuare a efectelor legii concordatului, prin principiile stricte ale legii falimentare. (Decizia C. A. Craiova s. II No. 18 din 10 Februarie 1932, publicată în *Buletinul C. A.* 1 Aprilie 1932).

Cesiunile de chirie. — Inalta Curte s. I, prin deciziunea No. 1044 publicată în *Jurisprudența Generală* No. 9 din Martie 1932, a hotărât că dacă s'au cedat chirile viitoare ale

unui imobil și această cesiune s'a notificat chiriașilor prin portărei, în caz de vânzare a imobilului cesiunea este opozabilă terțului achizitor, deși acesta n'a avut posibilitatea să controleze prin transcriere existența cesiunii, respectându-se principiul după care nimeni nu poate transmite mai multe drepturi decât are, principiu aplicabil nu numai transmisiunilor cu titlu universal, dar și aceluia cu titlu particular. (Respectarea convențiilor și siguranța dreptului).

Legea contractelor de muncă este rezolvată în sensul că aplicațiunea ei nu poate avea loc, decât dacă în executarea lucrărilor există un caracter de continuitate. (*Jurisprudența Generală*, Aprilie 1932 jud. ocol II Ploești No. 16).

Divergențe. — Inalta Curte s. I, prin deciziunea No. 270 (*Jurisprudența Generală* No. 16 din 21 Aprilie 1932) stabilește că din momentul declarării unei divergențe, fie asupra soluțiunii litigiului, sau chiar numai asupra unor puncte în legătură cu această soluțiune, oricâte amânări ar surveni în judecarea procesului, instanța nu se mai poate constitui decât în complectul de divergență, aceasta potrivit art. 20 din legea de organizare judecătorească.

Excepție de nulitate din lipsa formelor. — Lipsa formalităților de publicitate a unor societăți comerciale nu poate fi opusă societății de către debitorii ei, a decis Curtea de Casație s. I prin deciziunea publicată în *Jurisprudența Generală* din Martie 1932, pe motivul că publicitatea prevăzută de legea comercială n'a fost organizată în vederea debitorilor societății, ci numai în vederea creditorilor sau a asociaților, întrucât numai aceștia pot fi vătămați prin neîndeplinirea formalităților legale de constituire.

Compt courant și compt deschis. — În legătură cu legea cametei, Tribunalul Prahova prin sentința redactată de președintele s. II, d-l D. Moisescu, stabilește principiile care diferențiază elementul curent de deschiderea de credit în cont curent în elementele lui esențiale și rezolvă modul în care se face aplicarea imputațiunii plăților prin recalcularea dobânzilor pe trecut, făcând o admirabilă aplicațiune a legii pentru reprimarea cametei și un documentat studiu doctrinar în considerentele judecătorești asupra celor două contracte de credit, (publicată în *Jurisprudența Generală* 1932).

Cambii în garanție. — În aceeași ordine de idei, Trib. Ilfov s. II comercială (*Jurisprudența Generală* 1932, sentința redactată de d-l președinte Vântu), stabilește că atunci când cambiile au fost date în garanția unui cont curent au o scadență anterioară scadenței contului, iar părțile n'au modificat această scadență a contului curent prin denumțare sau în alt mod, ele urmează să fie incasate la scadență și sumele păstrate cu titlu de garanție în creditul contului curent, până la rezolvarea raportului prin soldul final. În virtutea acestei finalități a dreptului, la scadența cambiilor se poate intentă acțiunea în judecată pentru realizarea lor.

Sechestrul asigurător urmând să fie aplicat numai asupra unor bunuri mobile certe și determinate în individualitatea lor, cupoanele pe care o societate le incasează pentru producțiunea de petrol a sondei sale, nu constituiesc bunuri mobiliare certe și determinate, ci fiind simple venituri ele pot fi izbite de indisponibilitate pe calea urmăririi de venituri. (Deciziunea C. A. Buc. s. II no. 62, *Bul. Curților de Apel*, Aprilie 1932).

Prețul de adjudecare în efecte. — Curtea de Casație s. II. (*Jurisprudența Generală*, Martie 1932), a hotărât că în caz de vânzare silită, prețul stabilit prin adjudecare și depus în efecte, în speță rentă de împroprietărire pe cursul zilei la data depunerii, indiferent de variațiunile valorilor în Bursă, acest preț rămâne bine depus, iar dobânda dato-

rată asupra capitalului împrumutat are a fi înlocuită din momentul depunerii prin dobânda Cassei de depuneri și consemnațiuni. Această deciziune este întemeiată pe dispozițiunile art. 581 proc. civ. care stabilește că din momentul depunerii prețului, dobânzile creanței ce se plătește integral nu mai sunt în sarcina debitorului.

Instrăinarea dotei pentru onorarii de avocat. — Deși averea imobilă dotală nu poate fi instrăinată decât în anumite condițiuni pentru a se face reparațiuni mari neapărate pentru conservarea imobilului dotal, Curtea de Casație s. II a stabilit că acel text nu este limitativ și că instrăinarea imobilelor dotale este permisă pentru oarecari cheltueli necesare conservării dotei însăși. Aplicând în fapt acest principiu, a acordat același drept onorariului convenit avocatului cu ocaziunea făcerei și susținerii unui proces interesând conservarea averii dotale, permițând urmărirea silită a acestei averi inalienabile pentru acoperirea onorariului, indiferent de rezultatul favorabil al procesului. (*Curierul Judiciar* No. 6 din 17 Februarie 1932).

Clauza de dotalitate. — În materie de dotalitate, Curtea de Casație a decis că bunul dobândit cu banii agonisiți de soț în timpul căsătoriei, cu toată clauza de dotalitate a bunurilor viitoare din actul dotal, nu devine dotal, deoarece contractul matrimonial nu poate fi schimbat în timpul căsătoriei. (P. R. 1932, cactul 4).

Sucursalele și legea firmelor. — În aplicarea legii registrului comerțului, Curtea de Apel Craiova s. II, determină pentru prima oară într-o deciziune judecătorească, elementele care constituiesc și mențin existența unei sucursale, cu aplicațiune la înscrierea firmei, arătând că numai atunci se poate considera o instituțiune ca sucursală sau agenție, când are o existență independentă, cu drept de inițiativă față de centrală, iar nu și când execută numai ordinele centrale prin funcționari sau simpli vânzători.

Din considerentele deciziunilor citate se vede cu câtă grijă magistrația noastră își motivează hotărârile lor și chiar dacă ele constituiesc o interpretare adaptată necesităților ivite sau cazurile neprevăzute de lege, sunt întemeiate pe rațiunea conștiință juridică, sau mai bine zis pe conștiința pe care judecata juristului și-a făcut-o. Sunt adevărate monumente de doctrină și citirea lor ne îmbogățește în știința dreptului, pe care nu-l falsifică.

Între timp, Inalta Curte de Casație în Secțiunile Unite dăruim art. 37 din Legea agrară ca neconstituțional.

JURISPRUDENȚA FRANCEZĂ

O privire aruncată asupra jurisprudenței franceze ne arată că ne găsim într-o comunitate de interpretare, pe aceleași baze științifice.

Competența referendului. — Găsim în *Gazette du Palais* din Aprilie 1932 p. 555, o hotărâre în sensul că, indiferent de competența tribunalului pentru judecarea unei contestațiuni în fond, judecătorul de référé al altui tribunal poate să ia orice măsură urgentă de urmărire pentru asigurarea executării viitoare.

Abuzul comitenților. — Comitenții sunt răspunzători nu numai de dauna cauzată de prepușii lor în exercițiul normal și regulat al funcțiunii, dar și de dauna ce rezultă din abuzul comis de acești prepuși în funcțiunea lor. Curtea de apel din Douai (*G. Palais*, 1932, p. 612).

Lămurirea dispozitivelor. — Curtea de Casație Chambre criminelle s'a pronunțat în sensul că motivele și dispozitivul unei decizii formează un întreg neseeparabil. Dispozitivul poate întotdeauna să completeze motivele, după cum el poate fi interpretat prin motivele deciziei de care este unit în mod intim și a cărui consecință este. (*Gaz. Palais*, Aprilie 1952).

Licențierea personalului. — Licențierea personalului din cauza închiderii fabricii necesită prin criza economică, nu constituie un abuz de drept de concediere și nu poate să facă responsabil pe patron din cauză că n'a procedat mai întâi la o reducere progresivă a personalului ei din contră a continuat să intensifice producțiunea, cu toată situațiunea economică disperată, licențind brusc tot personalul. (Dec. Curții de Casație 952 publicată în *Gaz. du Palais* Aprilie 1952, p. 261).

Abuzul de drept. — Abuzul de drept rezultând din chemarea în judecată trebuie să constate prejudiciul suferit de parte, culpa reclamantului în acțiunea intentată temporar sau de rea credință și această culpă care nu se prezumă trebuie să fie expres afirmată de judecătorii fondului și stabilită cu evidență din faptele constatate. (Dec. Casației 952, *Gaz. Palais*, Aprilie 1952, p. 629).

Declararea în faliment a acționarilor. — Deși o societate anonimă exploatând o Bancă are o existență proprie și o aparență regulată, acela care are influență asupra acestei societăți în mod indirect sau asupra administratorilor ei, având un număr covârșitor de acțiuni, dacă a uzat de societate pentru a-și realiza speculațiunile, dispunând de capitalul ei ca de al său, trebuie să fie declarat responsabil solidar de activul și pasivul societății și în consecință declarat în stare de faliment ca și societatea. (Dec. Casației 1952, *Gaz. Palais*, Aprilie 1952, p. 650).

Transporturi aeriene. — În transporturile de persoane pe cale aeriană, clauza pusă de societățile de transport pe biletele care dau dreptul la transport, că sunt exonerate de orice răspundere de accidente imputabile fie riscurilor inerente modului de locomoțiune, fie persoanelor de pe bord, sunt nule. (*Dalloz Recueil périodique et critique*, 1952, p. 5). Curtea de casație a aplicat principiul bazat pe ideea de reprezentare a comitentului de către prepus, îndepărtând pe aceia de garanție numai a comitentului pentru actele prepusului, unde în trecut jurisprudența permitea anumite exonerări de răspundere pentru transporturile terestre.

Servitute aeriană. — Servitutea de trecere pe fondul altuia, pentru a deservi un fond închis, poate fi exercitată și deasupra solului prin mijlocul unui cablu aerian, a hotărât Curtea de Casație franceză (*Dalloz Recueil*, p. 9) interpretând articolul 682 francez, spre diferență de jurisprudența creată în trecut și care împiedeca deschiderea de subterane pentru deservirea fondului închis.

Soțul usufructuar neindivizar. — Soțul legatar al unei părți în uzufruct asupra bunurilor succesiunii soțului decedat, nu poate în această calitate să ceară partajul succesiunii, neexistând nici o indiviziune între uzufructuar și nuda proprietar, din cauza naturii esențiale diferite a drepturilor lor. (Dec. Casației, *Dalloz*, pag. 75).

* * *

Acestea sunt jurisprudențele mai importante care au putut să atragă atențiunea noastră citind revistele de drept franceze. Comparativ, activitatea instanțelor judecătorești române constituie un progres și o dovadă de cunoștințele juridice aplicate spețelor judecate.

LEGISLAȚIE

Dacă acestea sunt rezultatele ce le-am putut stabili în decursul lunii Aprilie în materie jurisprudențială, nu tot astfel sunt și rezultatele legislative pe această lună. Incontestabil că împrejurările sunt grele și n'au putut fi prevăzute de legiuitor în legile trecute. Totuși legile trebuie să păstreze o măsură de adaptare a aceluia raționament juridic în care am crescut și ne-am format, a acelei conștiințe a justiției care este baza oricărei legiferări.

Exceptând legea de organizare a Inaltei Curți de Casație care păstrează acest principiu, perfectând și pregătind unificarea legislativă, institue în mod real una din prerogativele esențiale ale ministerului public, prin exercitarea dreptului de recurs în interesul legii, pe lângă alte măsuri referitoare la organizarea Curții de Casație, la înlăturarea unor nulități prea aspre pentru justițiabili, precum și cercetarea recursului în lipsa recurentului.

Cităm și Legea pentru unificarea asigurărilor sociale care în urma propunerii făcute la Senat de către Decanul Baroului d-l Traian Alexandrescu, prevede ca o măsură de prudență pentru avocați posibilitatea de a se constitui în mutualități, dispunând prin art. 9 al legii că în acest caz ei pot beneficia de toate avantajele legii asigurărilor sociale.

Nu este locul și nici spațiul nu ne permite de a analiza ultimele legi, aceia asupra „Asanării datoriei agricole” și a „Lichidării judiciare”. Legea asupra asanării datoriei agricole, menită să rezolve momentan efectele dezastruoase ale crizei economice ce bântuie țara ca și întreaga Europă și având ca bază esențială intențiunea laudabilă de a feri de pierderea proprietății lor pe țărani improprietăriți, cari din cauza disproporției factorilor economici și a valorilor de producțiune și monetare s'au văzut cu pământurile lor grevate de datorii ce întrec cu mult valoarea proprietăților menite cum arătăm să păstreze aceste proprietăți ca factor economic-social motivat pe dispozițiunile art. 27 din Constit. — prin voința Parlamentului a primit o adaptare generalizată la bunurile și creanțele agricole, pentru o clasă socială în detrimentul altora din aceiaș țară, rupând echilibrul care rezultă din respectarea convențiilor și ocolind dispozițiunile categorice ale art. 17 din Constituție.

Dacă legea s'ar fi mărginit la apărarea masei de țărani improprietăriți, desigur că scopul ei social era laudabil și ar fi legitimat această măsură. Formulată însă pe cale de extindere pentru alte interese, a înlăturat ideea de justiție astfel cum este înrădăcinată în conștiința noastră.

Dar cum spuneam, această chestiune depășind cadrul juridic, o lăsăm în mișcarea legislativă economică străină de noi, pentru a primi judecata celor chemați.

Legea lichidării judiciare însă intră în cadrul strict juridic și în materia comercială îngredită anume în intențiunea legiuitorului, pentru a asigura patrimoniul și creditul.

Dacă concordatul preventiv a fost menit să ajute pe comerciantul victimă a împrejurărilor nenorocite și neprevăzute a asigurat însă creditorilor plata creanțelor lor, deși reduse și înlăturând dezastrul falimentului, lichidarea judiciară vizează o anumită categorie de comercianți, ca să nu spunem anume comercianți înlesnind oamenilor de rea credință evitarea sancțiunilor falimentului, singurul lucru poate care

fi înclina spre îndeplinirea obligațiilor lor contractuale.

Desigur că lichidarea judiciară era o necesitate în timpurile actuale, dar îngrădită prin fixarea unui termen urgent de lichidare și fără a scoate din obligațiile lor pe acei care sunt străini de această lichidare, pe garanții comercianților lichidatori, punându-i la adăpost și la o veșnică odihnă, care în fapt, dacă se menține legea, va avea de rezultat înlăturarea creanței, amânarea fiind fără dobândă și lichidarea fără termen.

Toate aceste legi la al căror preluu asistăm azi, sunt justificate pe „libertatea” de a legifera în fața pericolului și pentru progresul social.

E incontestabil că libertatea, după cum spunea Kant, e un conceput al rațiunii pure; în realitate însă libertatea nu e decât ea simplă credință că ea ajută progresului social.

După cum libertatea dreptului de învățământ reprezintă conceptul rațiunii pure a libertății, este în același timp și credința că această libertate este favorabilă gândirii omenesti; după cum libertatea cultului reprezintă conceptul rațiunii pure a libertății conștiinței, este și credința că ea asigură progresul omenirii prin ordine și civilizație; tot astfel libertatea proprietății reprezintă conceptul afirmației unui drept, dar este și credința că favorizează progresul economic. De aceea asemenea libertăți formând „concepte juridice”, „idei pure”, sunt garantate prin Constituție. Până când vor veni forme noi de proprietate cari să dovedească că sunt mai favorabile pentru progresul social, și vor fi ele înscrise ca concepte juridice, până atunci, fără nici o dovadă nu se poate să se pornească la îmbucătățirea „conceptelor juridice” sub pavăza pericolului sau progresului social. Acesta este a întrebuița și transforma conceptele juridice în funcțiuni politice; este de a se înlocui Constituția prin legi de drept comun.

* * *

Este mare contrastul ce-l constatăm între legislație și aplicarea legii. Același contrast se păstrează între legiuitorii și comentatorii legii. În adevăr, pentru lucrări de valoare luna Mai ne oferă un câmp destul de însemnat, începând chiar cu comentarii Legii de lichidare, între care președintele comisiei de legiferare îmbrăcat în haină de comentator, profesorul Constantin Stoianovici, care apare sub o formă diametral opusă, ca comentator probabil datorită influenței colaboratorilor săi d. n.ii A. Chemale și Eugen Barasch.

Tot atât de importante sunt și lucrările asupra Lichidării judiciare făcute de d. n.ii magistrați Vasile Longhin și Ovidiu Sachelarie, comentarii utile, menite să dea o lumină juridică unor texte nejustificate.

Alături de aceste lucrări merită o deosebită atenție Comentariul Legii pentru asanarea datoriilor agricole, (apărută în Editura *Curierul Judiciar*) datorită d. lui *Sebastian Radovici* în aceiași dublă calitate și în cadrul juristilor *E. Cristoforeanu* și *Petre Măinescu*, ca și lucrarea care prezintă același contrast de opinii între legislator și comentator a distinsului juriconsult *Vasilescu-Valjean*, alături de d. n.ii *Mircea Durma*, *August Filip* și *Neagu*.

Depărtându-se însă de legislația zilei, autorii noștri de drept se ridică într-un domeniu adevărat științific. Cităm ultimele lucrări ale d. lui *Andrei Rădulescu*, consilier la Inalta Curte de Casație, asupra Legalității și dreptății, asupra cunoașterii și siguranței dreptu-

lui. Citindu-le ne întrebăm dacă aceste noțiuni mai există astăzi ?

Mișcarea dreptului în forme procedurale ne este explicată magistral în principiile ei fundamentale de către d. l. Profesor *Eugen Herovanu*, în ultimele sale 2 volume asupra principiilor procedurii judiciare.

Juriști de valoare și talent și-au găsit poate consoaloarea în imaginație poetică și gândire filozofică. Căci găsim pe valorosul și apreciatul penalist d. l. *Ioan Periețeanu*, în tovărășia pictorului *Știubei* și cu concursul Institutului de Arte Grafice „*Lucefărul*” turnând în admirabile sonete, în loc de *glasul oamenilor*, „*Glasul Apelor*” și pe abilul civilist *Birnberg*, distrându-se prin frumoase „*Cântece milenare*”.

Cronica luni Mai e tristă în legislație dar frumoasă prin aceste opere care ne arată că erorile sunt trecătoare, iar fundamentul îl constituie tot justiția umană și că legile interpretate și aplicate pe acest fundament vor putea să găsească în afară de o justificare socială, și o bază juridică în conștiința justiției umane.

* * *

! Mai relevăm câte-va din legile mai importante votate în timpul din urmă în alte Țări :

Franța. — S'a votat legea după care la Curtea cu Jurați, pedepsa urmează să fie fixată în cursul unei deliberări comune a Curței și a juriului, deliberare care va avea loc în camera de Consiliu, votând jurații întâi și apoi judecătorii.

Italia. — Guvernul Italian a redus la 10 ani prescripțiunea legală de 30 ani, care dată din epoca decadenței romane, pentru dobândirea de bunuri imobiliare și la 5 ani termenul de 10 ani de prescripțiune prin posesiune de bună credință, termenul începând a curge dela transcripțiunea regulată a titlului. Motivarea se dă pe considerațiunea accelerării ritmului vieții economice și a dezvoltării mijloacelor de comunicație.

Guvernul Ungar. — a propus o lege care proclamă incompatibilitatea funcțiunii de deputat cu sarcini retribuite de Stat, sau cu orice funcțiune chiar într-o întreprindere privată, care prin comerțul ei ar sta în legătură directă sau indirectă cu un organism public.

Republica Salvador a hotărât moratoriul general.

* * *

În loc de a legifera pentru asanarea datoriilor, legiuitorul român s'ar fi putut inspira dela colegii săi francezi. În adevăr, deși Statele Unite invocând dreptul strict, reclamă Franței restituirea integrală a avansurilor de război, Francezii, întemeindu-se tot pe dreptul strict și bazându-se pe jurisprudența americană a contractelor tacite pentru servicii făcute, în locul plății, reclamă la rândul lor Statelor Unite prețul serviciilor prestate, pentru că a ținut timp de 15 luni frontul de luptă european, ceceea a permis Statelor Unite să-și realizeze propășirea economică. Și în loc de 2.933 milioane dolari cât reclamă Statele Unite dela Francezi, Franța pretinde dela Americani 3.694 milioane dolari, *adică încă 761 milioane dolari*, în plus reprezentând sacrificiul material făcut pentru menținerea frontului german.

Oare, aceiași argumentare nu putea fi făcută de Statul român față de aliații lui, când frontul dela Nistru a fost ținut de noi în aceleași condițiuni și cu aceleași sacrificii, și este ținut și astăzi cu atâtea de-

votament pentru a mai păstra capitalismul ce apune, și liniștea Europei ?

Terminând cronică luni Mai, ce admirabil ar fi fost să fi putut constata că s'a înlăturat sărăcirea populației Țării nu prin împiedicarea îndeplinirii obligațiilor contractuale și prin atingerea proprietății, ci prin măsuri de ordin extern.

Sperăm încă că Justiția va readuce toate aceste legi la făgașul dreptății.

București, 17 Mai 1932.

IOSIF G. COHEN

INDREPTARI SOCIALE ȘI ECONOMICE

III *)

Adunările legislative — am constatat-o în articolul precedent — n'au corespuns normelor pe care moralitatea juridică o impunea acțiunii lor, în luarea măsurilor pentru îndreptarea stărei sociale și economice a statului, deoarece n'au redus în mod similar cu alte organizări, nici numărul membrilor lor exagerat de mare, nici întinderea retribuțiilor lor — de două ori anormală, mai întâiu ca principiu, căci mandatele de reprezentare politică a suveranității nu sunt funcțiuni, ci numai onoruri, care se retribuiesc prin prestigiu și onoare, iar nu prin salarii, fiindcă exercitarea suveranității nu este o meserie sau o situație lucrativă, ci presupune acelor onorați prin delegație, o meserie sau o situațiune de avere anterioară din care ei trăiesc. Anormală și în aplicare, căci retribuțiunea e disproporționată puțințelor actuale ale unui stat care reduce toate cheltuelile sale.

Dar măsurile luate sub formă de reduceri și de impozite pentru alții, sunt chiar în ele înșile inechitabile, rău chibzuite și ilegitime.

În adevăr :

În ce privește impozitele, era necesară o reformă a așezării lor, pe o concepție mai echitabilă și mai utilă.

Trebuia ca impunerile să fie făcute în proporție cu puțințele de acțiune și de folosință ale fiecăruia și în măsura uzului ce-l face de bunurile comune. Trebuia să se decidă că semnul și indicația impunerii, va fi pe de o parte întinderea capitalurilor acumulate și a veniturilor de orice fel care se vor impune progresiv; iar tot ce depășește în venit sau câștiguri o sumă maximă dela care — satisfăcându-se toate nevoile și bucurările posibile, aceste venituri devin pentru un particular forțe pernicioase — se vor atribui avuției comune. Pe de altă parte, trebuia să se țină seamă cu deosebire de producerea impozitelor indirecte, acele bazate pe cheltuire, pe întreprindere, deci pe posibilități reale, din care se va distrage o porțiune pentru nevoile comune, în proporția crescândă, după cum acele cheltueli se depărtează mai mult de necesități pentru a merge spre plăceri și lux.

Impozitele pentru a fi juste, trebuie și atunci când sunt directe să poarte, în mod proporțional asupra tuturor locuitorilor. Este necesar prin urmare a se impune și salariații domestici și cei industriali, nu trebuie în nici un caz ca impunerea să poarte asupra unei clase sau categorii de contribuabili numai, ceea ce este contrar principiului impozitului și constituțiunii noastre. Acest abuz, care se practică în mod larg și constant, prin impozite deghizate sub formă de reduceri sau diminuări ale retribuțiilor funcționarilor, pentru cari ei plătesc două impuneri deja, trebuie să înceteze. Precum trebuie să nu mai fie posibil de a se percepe impozite superpuse, sub formă de zecimi adiționale sau alte forme, căci este anormal și contra oricărei reguli, ca impozitul care trebuie să poarte asupra unui venit, să fie pus în realitate asupra unei sarcini.

Dar, înainte de stabilirea oricărui nou impozit, sub forma directă, indirectă sau deghizată, și ca condiție imperioasă a legitimității acelor impozite, e de datoria guvernului administrator să readucă în patrimoniul comun tot ceea ce găsește sustras, delapidat, sau deturnat, de toți acei care s'au îmbogățit fără drept și fără cauză în detrimentul bunurilor obștești, debitori ai Statului din delictive și malversatiuni.

Această recuperare, este datoria cea mai elementară a oricărui administrator și mai ales aceea a administratorilor delegați ai acestui serviciu public: Statul. Așa încât guvernul, în dubla sa misiune, de gerant patrimonial al bunurilor comunității, ca și în aceea de apărător al principiilor de onestitate de ordine publică și de moralitate, care sunt la baza așezării sociale, este obligat să procedă la reluarea averii publice, delapidată de indivizi și instituțiuni, notorii cunoscute tuturor, cărora n'au dreptul să le acorde nici o toleranță, care este ilicită și imorală, nici față de cari nu pot să se excipe de o imposibilitate de descoperire sau de urmărire, considerațiuni care nu împiedică de a urmări cu rigoare pe contribuabilii cinstiți și de bună credință când datoresc ceva Statului; cel puțin egalitatea în tratament se impune, iar nu favorizarea răului pentru a se revărsa cu toată severitatea în contra oamenilor de bine. Numai după această reîntegrare a patrimoniului comun și în caz de insuficiență, se pot pune impozite noi. Până la luarea acestor măsuri cerute imperios de moralitate și de echitate orice impozit nou este nelegitim. Deasemenea impozitul sub forma de reducere a salariilor și retribuțiilor nu poate fi admisibil.

E necesar, pentru ca să fie ordinea economică și legală, de a se stabili un raport de consecvență între retribuiri și câștiguri și între prețul lucrurilor și al vieții. Trebuie dar să se impună în mod proporțional și anticipat, prin măsuri imperative și prohibiri legale, producătorilor, industriașilor, desfăcătorilor, co-

*) Vezi *Curierul Judiciar* No. 18 din 15 Mai 1932.

merciantilor, intermediarilor de afaceri și de bancă, o reducere care să fie corelativul reducerilor retribuțiilor și plății muncii și activității.

Numai astfel poate să fie corelațiune, echivalență a raporturilor, echitate, și deci ordine socială.

Trebuia să se dea din contra posibilitatea de a trăi în mod real și decent, pentru dânsii și pentru familiile lor, funcționarilor publici cărora prin succesivele și nesocotitele reduceri și diminuări de salarii, li s'a ridicat puțința de a se întreține din produsul dimiunat al muncii lor cinstite și, care au fost uneori împinși prin această nesocotință, — căci nu se pot înșela realitățile nici cere dela indivizi eroism moral — de a lua prin incorectitudine ceea ce era necesar vieții lor, îndemnați prin nepriceperea culpabilă a politicienilor la aceste procedee condamnabile, devenite singura eșire din încătușarea și torturarea lor fiziologică și morală.

Deasemenea trebuia considerată sporirea judici-oasă — în conformitate cu nevoile reale ale mediului și a demnității lor — a retribuției funcționarilor inferiori și chiar a unora din cei superiori, reducându-se dela alții, excesiv de retribuți, care nu corespund la nimic și care sunt acei cari profită de cumuluri, diurne, jetoane de prezență, repartizări de fonduri speciale, formând un fel de oligarhie imorală, nejustificată prin nici un merit special, a unei categorii odioase de funcționari, speculatoare a incompetenței oamenilor politici, sau lingușitori ai lor.

Facerea unei legi efective și cu aplicațiuni reale, pentru stabilirea responsabilității ministeriale și guvernamentale, în privința tuturor actelor administrative sau a dispozițiilor greșite, în mod vinovat sau imprudent, păgubitoare intereselor generale și a celor ale particularilor, care vor avea dreptul de a cere despăgubiri și daune-interese, se impune. Nimic din toate acestea n'au fost ținute în seamă.

Era necesar a se dispune ca nici o lege să nu poată veni din inițiativă parlamentară sau guvernamentală, fără prealabila consultare și aprobare a unui organ legislativ, Consiliul de Stat sau Consiliul Legislativ. Aceasta, pentru ca să nu ne mai găsim față cu pletora inextricabilă și contradictorie de legi insuficient chibzuite, elaborate cu neglijență, inutile, pernicioase sau chiar tendențioase.

Exigențele acestea necesare, de îndreptare au fost și ele nesocotite.

Vom vedea într'un articol viitor că chestiunea financiară în sine atât de esențială ca formând din punctul de vedere economic centrul vieții publice și sociale actuale, a fost privită și tratată de puterile în stat, cu multă superficialitate și că neglijând, tot ce nu intra în măsurile negative, nu s'a făcut nimic pentru augmentarea veniturilor statului, adică nimic constructiv, prin măsuri pozitive.

CONSTANTIN M. SIPSOM

Profesor la Universitatea din București

CÂTEVA OBSERVAȚIUNI ASUPRA LEGII PENTRU LICHIDAREA JUDICIARĂ

Legea pentru lichidarea judiciară a datoriei comerciale, în ultimă analiză este o lege pentru asanarea datoriei comerciale cu deosebire că pe când creditorilor agricoli li se asigură un minimum din creanțele lor, în ce privește lichidarea datoriei comerciale, se încurajează pe față reaua credință și necinstea debitorilor comercianți în prejudiciul creditorilor care se văd la discreția debitorilor necinstiți, cu platonica consolațiune a unor eventuale răspunderi penale, în cazurile strict determinate de lege.

Această lege ca și sora sa bună, concordatul preventiv, s'a bucurat de o atmosferă de optimism exagerat, maladiv din partea inițiatorilor ei, fiind prezentată ca un remediu suveran și unic al crizei în care se sbate comerțul; mai mult, rezultatele fericite ale legii au fost scontate cu atâta siguranță, încât un eminent jurist și susținător al ei, exprimându-și oroarea pentru profețiile mincinoase, a profetizat totuși pe urma aplicării legii de lichidare, schimbarea totală a vieții economice ca o consecință logică a bunei stări a comercianților. În ce ne privește regretăm că nu putem lua în serios aceste cuvinte profetice, de oarece în foarte scurtă vreme se va vedea că rezultatele legii vor fi altele decât acele scontate de apologiștii ei ce-ace va îndemna pe profetul nostru să fie mai prudent și în tot cazul mai perspicace în oracolele sale viitoare, în care îi dorim mai multă șansă.

Scopul mărturisit al acestei legi ca și al concordatului preventiv, a fost comprimarea falimentelor și deci menținerea comercianților în fruntea afacerilor lor, cu un real câștig pentru economia națională deoarece acești comercianți sunt tot atâția factori de producțiune și deci prin munca lor contribuiesc la desvoltarea vieții economice în general.

Dacă într'adevăr acesta a fost dezideratul urmărit de legiutor, trebuie să imputăm acestuia o totală necunoaștere a împrejurărilor în care a legiferat dar mai ales o desconsiderare complectă a legilor fundamentale care stau la baza ideii de comerț.

În cele ce urmează ne propunem a dovedi că dorința legiutorului nu se va realiza niciodată și că prin urmare legea pentru lichidarea judiciară va avea un alt rezultat decât salvarea comercianților dela ruina în care împrejurările economice vitrege i-au târât.

Dela război încoace, guvernânții noștri preocupați de efectele crizei economice asupra comerțului și înspăimântați de numărul mare al falimentelor, au pornit o viguroasă și bine organizată ofensivă contra acestor falimente, în speranța că prin acest mijloc, comerțul va fi salvat.

Intenția legiutorilor cari s'au succedat în decursul anilor, de a scăpa pe comercianți de consecințele plăgii falimentelor, a fost lăudabilă, însă concluziunea pe care au avut-o în vedere, a fost din capul locului falsă; căci oricâtă strădanie s'ar fi depus pentru evitarea falimentelor, erau alte legi inerente comerțului, mai tari decât toate legile făurite în birourile de studii și care aveau să răstoarne toate calculele, de oarece această ofensivă contra falimentelor se reduce în realitate la o ofensivă contra creditului comercial, fapt care duce în mod fatal la primejduirea existenței comerțului, căci fără credit, comerțul nu poate exista.

Concordatul preventiv, în care susținătorii lui vedeau o piatră filozofală, capabilă să tămăduiască răul,

din rădăcină, a demonstrat până la evidență cât de zadarnică a fost speranța în remedierea răului, de oarece numărul falimentelor nu s'a comprimat așa cum s'a bănuat.

În timpuri normale, concordatul preventiv oferă comercianților care trec la un moment dat prin dificultăți, posibilitatea să învingă aceste dificultăți, fără însă ca prin aceasta, activitatea comercială a țării, considerată în complexul ei să tragă vre-un profit oarecare. În schimb, când comerțul unei țări trece prin împrejurări critice, anormale, rolul concordatului preventiv este de a salva comerțul amenințat, însă cu o condițiune esențială: *această situațiune critică să aibă un caracter trecător.*

Într'adevăr, în timpuri normale, comerțul se desvoltă după un ritm regulat; o stare de echilibru se stabilește între capacitatea de consumațiune a populațiunii și puterea de desfacere a pieții comerciale; datorită acestui echilibru, volumul de afaceri realizat de fiecare comerciant este suficient pentru a satisface cerințele comerțului său și nevoile sale personale. E drept că acest echilibru nu este absolut, perfect matematic, de oarece din împrejurări multiple, puterea de consumație adesea se mărește sau se micșorează, activitatea comercială se reduce sau se intensifică printr'un aflux de noi comercianți atrași de mirajul câștigurilor sau prin extinderea activității întreprinderilor comerciale, etc., ceea ce în mod fatal determină o recrudescență în numărul falimentelor sau o reducere a lui, după cum oferta pieții comerciale este mai mare decât consumațiunea și viceversa.

Cât timp aceste împrejurări anormale sunt prin natura lor trecătoare, ele nu au vre-o înrăurire gravă asupra mersului regulat al comerțului, unicul lor efect fiind înmulțirea sau reducerea falimentelor până la restabilirea echilibrului de care vorbeam, prin adaptarea ofertei la cerere.

În concluziune, în timpuri anormale, falimentele sunt o consecință logică a ruperii acestui echilibru și prin urmare ele constituie o necesitate inevitabilă și indispensabilă pentru menținerea ritmului regulat în care activitatea comercială trebuie să se desvolte și să progreseze. Falimentele devin astfel tot atâtea accidente fatale când echilibrul între cererea consumatorilor și oferta pieții comerciale se turbură.

Aceasta fiind realitatea este lesne de înțeles că nimini nu se poate sustrage legii de fer a cererii și ofertei, oricâte măsuri de protejire s'ar lua de către legiuitor; căci dacă prin asemenea măsuri s'ar reuși să fie salvați comercianții aflați în preajma falimentului, această salvare ar fi iluzorie de oarece concurența care lovește în mod implacabil pe acei mai slabi, mai puțin pregătiți să înfrunte lupta, mai curând sau mai târziu va doborî pe aceia care pentru moment au reușit să se salveze, mulțumită legilor protectoare.

De aceea după părerea noastră falimentul constituie mijlocul admirabil de selecționare a comercianților și totodată un mijloc eficace pentru păstrarea echilibrului de care am vorbit, prin eliminarea comercianților de prisos din câmpul activității comerciale.

Văzându-se că speranțele puse în aplicarea concordatului preventiv nu s'au realizat, s'a venit cu legea pentru lichidarea judiciară, nădăjduindu-se că cel puțin de astădată, grație modului extrem de comod în care orice comerciant, de bună sau de rea credință, cinstit sau necinstit, își poate aranja datoriile sale, falimentul va trece în lumea de apoi și prin urmare

comercianții își vor freca mâinile bucuroși că sunt pentru totdeauna salvați, spre fericirea economiei naționale.

Câtă naivitate și nepricepere la baza optimismului exprimat de promotorii lichidării judiciare; câtă încăpățănare de a vedea mai departe, de a se emancipa din cercul unor vederi strimte pentru a prevedea în viitor efectele acestei legi.

Căci, Doamne, nu-ți trebuie o mințe prea iluminată și nici o putere prea mare de prevedere, spre a ghici că efectul legii de lichidare, departe de a fi readucerea „bunei stări a comercianților” va agrava starea critică a comerțului de azi și va încuraja imoralitatea și necinstea comercială în profitul comercianților necinstiți și în prejudiciul comerțului onest.

Dela război comerțul nostru străbate o gravă criză; nu vom examina cauzele profunde și multiple ale acestei crize; fapt este că dacă în ultimul timp s'a nădăjduit într'o normalizare a vieții economice ca un efect al operei de stabilizare monetară, s'a constatat însă că totul a fost o iluzie căci după stabilizare, comerțului i-a fost dat să înfrunte cea mai cumplită criză de consumație ce s'a imaginat vre-odată; și dacă la criza de consumație adăugăm criza de credit, tabloul sinistru al comerțului românesc este complet.

Dacă această criză ar fi efemeră, cu alte cuvinte puterea de consumațiune s'ar mări prin câștigarea tot mai ușoară a banului, aceste legi cu caracter preventiv, ar fi salutare căci comercianții în jenă, ne mai fiind obsedați de spectrul falimentului, ar putea luera liniștiți la consolidarea situațiunii lor în așteptarea normalizării vieții; când însă această criză de consumație și de credit comercial, tinde să se prelungească fără putința de a întrevădea sfârșitul ei, orice sforțări am depune pentru a menține mai departe pe comercianți în fruntea comerțului lor, salvând în modul acesta dela distrugere atâtea „centre de producție”, nu vom reuși în aceste sforțări și prin urmare asemenea legi nu vor avea alt rezultat decât întârzierea desnodământului inevitabil pentru majoritatea comercianților care vor cere lichidarea datoriilor lor și anume lichidarea și a întreprinderilor lor din cauza imposibilității de a învinge concurența, căci fiind mai mulți comercianți decât nevoile consumațiunii, cert că aceia care sunt de prisos, vor sucomba, oricât oxigen le-am da spre a le prelungi agonia.

Este atât de elementară această concluziune încât nu mai insistăm asupra ei.

O ilustrare concretă a celor expuse mai sus, ne-o oferă epoca imediat după război când din cauza puterii de supraconsumațiune a unei populațiuni sătulă de privațiunile războiului ca și din cauza creșterii continue a populațiunii orașelor mari prin exodul elementelor autohtone și străine din provinciile alipite sau din localitățile mici spre centrele mari, atrase de mirajul afacerilor și de visul îmbogățirii peste noapte, am asistat la fenomenul eflorescenței de întreprinderi comerciale pe la toate răspântiile; în această epocă de risipă inconștientă a banului, mulți comercianți proaspeți s'au îmbogățit, pentru ca în schimb comercianții vechi, copleșiți de obligațiunile lor în valută forte antebelică, abia să-și mențină comerțul și să ducă o existență de multe ori mizerabilă.

Dar dansul afacerilor nu putea fi etern; risipa de bani trebuia să aibă un sfârșit; resursele afacerilor trebuia să sece.

De fapt, prin scumpirea crescândă a vieții și din cauza greutății tot mai mari de a câștiga banul, toți

am fost treziți la realitate; populațiunea flotantă a orașelor, impresionantă prin marea ei număr în anii 1920—1922, desamăgită în iluziile ei, a reintrat cu încetul în matca ei; în locul desfrăului și desordinei în cheltueli, s'a intronat economia cea mai rațională, încât fatal acestei destinderi i-a urmat crahul falimentar al comercianților care s'au văzut cu o clientelă din ce în ce mai redusă, aproape dispărută; și au căzut loviți și comercianții noi, improvizați, lipsiți de experiență, și comercianții vechi.

În aceste împrejurări s'a venit cu concordatul preventiv pe care mulți l-au aclamat ca pe salvatorul comerțului.

Este drept că aceia care au văzut în legea concordatului preventiv mijlocul renașterii comerțului nostru greu lovit de criza economică postbelică, au avut naivitatea să creadă în normalizarea vieții economice pe urma stabilizării și a înfăptuirii unui program serios economic de guvernământ.

Când însă deziluzia a fost atât de amară de oarece în locul belșugului sperat, s'a abătut asupra țării sărăcia cea mai lucie, iar criza economică a devenit endemică destrămând întreg organismul economic al țării, toate silințele depuse pentru scăparea comerțului lui erau menite să rămână infructuoase.

Faptul că prin legile în vigoare se evită falimentul, nu este un câștig pentru economia națională, de oarece și fără a fi declarate în stare de faliment, întreprinderile comerciale ajung la lichidare una câte una, dispărând din câmpul activității noastre.

Azi, cu excepția a foarte puține firme comerciale care prin vechimea și reputațiunea lor reușesc să supraviețuiască dezastrului economic care s'a abătut asupra țării, toate celelalte abia își duc existența de azi pe mâine, din cauza reducerii volumului de afaceri sub minimul necesar existenței lor.

E lesne de înțeles că în asemenea condițiuni, aceste întreprinderi care lăncezesc din lipsă de clienți, vor cădea răpuse pe rând; nici concordatul preventiv nu le-a fost de vreun ajutor efectiv, iar legea pentru lichidarea judiciară va sguardi din temelii plâpândul nostru comerț din cauza atmosferii de neîncredere pe care această lege o creează în jurul lui.

Așa fiind, chiar dacă admitem ipotetic că în urma lichidării, unii comercianți își salvează comerțul prin achitarea creditorilor săi și deci își vor putea continua activitatea lor, creditul le va fi închis pentru totdeauna, căci sub imperiul acestei legi scelerate nimeni nu va mai avea încredere în comercianți, de teamă că într-o bună zi vor trece sub furcile caudine, ale lichidării. În această situațiune, soarta acestor comercianți, le este pecetluită: și-au salvat comerțul dela faliment, dar nu-l vor salva dela lichidare.

Iată considerațiunile pentru care ne exprimăm ferma convingere că legea pentru lichidarea judiciară a datoritorilor comerciale, nu va produce nici unul din rezultatele prevăzute și scontate de susținătorii ei.

Comerțul nu va fi sustras de sub aplicațiunea legilor lui naturale oricât de ingenioși am fi în produsele imaginațiunii noastre; cât timp numărul comercianților depășește nevoile consumațiunii, concurența neiertătoare va lovi fără cruțare în ei până la restabilirea echilibrului între cerere și ofertă.

Prin măsuri artificiale nu vom opri jocul liber între cerere și ofertă ci vom da o iluzie trecătoare de restabilirea unei vieți normale prin prelungirea agoniei unor comercianți în completă ruină.

De azi înainte perspectiva falimentului infamant va dispărea însă vor dispărea și întreprinderile comer-

cială care prisosesc peste nevoile normale ale comerțului.

De aceea în loc să ne înșelăm cu asemenea iluziuni sterile, preferăm conservarea falimentului ca unica soluțiune pentru normalizarea vieții comerciale. Numai în modul acesta comerțul cinstit va avea de câștigat și creditul comercial va renaște cu încetul, continuând a-și îndeplini funcțiunea sa de animator și susținător al comerțului.

Cu concordatul preventiv am făcut o experiență tristă; cu legea lichidării experiența va fi pur și simplu dezastruoasă.

Am fost totdeauna contra profețiilor, însă față de concepția nenorocită din care s'au inspirat autorii legii, nu este greu de prevăzut rezultatele nefaste pe care aplicarea ei le va produce. Și timpul va da dreptate.

În articolul viitor vom cerceta principiile care stau la baza legii de lichidare.

E. CRISTOFORIANU
Avocat

LECȚIUNE DE DESCHIDEREA CURSULUI DE DREPT CIVIL COMPARAT (16 Noembrie 1931)

Onorat auditoriu,

Anul acesta voi începe un curs de drept civil comparat. Mi s'a spus că s'au mai făcut la Facultatea noastră de drept, unele prelegeri asupra dreptului civil comparat și în alți ani, nici o dată până acum însă nu s'a urmat un curs regulat de drept civil comparat.

De astăzi înainte Facultatea de drept din București are un astfel de curs și titularul acestei catedre am cinstea să fiu eu.

Înainte de a preciza programul cursului meu, și înainte de a începe să dezvolt obiectul primei mele prelegeri, să-mi dați voie să fac o confidență și să aduc mulțumiri acelor cari mi-au dat posibilitatea să ajung să fac un astfel de curs.

Sunt 20 de ani trecuți de când mi-am luat doctoratul în drept și încă de atunci nutream gândul să lucrez în materia dreptului civil comparat și nutream ca un vis depărtat, dorința de a ajunge să țin un curs la Universitate.

Fusesem elevul lui Saleilles, unul din cei mai de seamă comparatiști pe care i-a avut Franța și nutream de atunci, cum spun, acest gând pe care-l văd împlinindu-se după 20 de ani.

Făcându-vă această confidență, mă simt dator să mulțumesc celor cari mi-au dat posibilitatea să ajung aci. Mulțumesc dar în public, întregului Consiliu profesoral, care de mai multe ori, prin avizele date, cerea înființarea acestei catedre și a dat în vara aceasta posibilitate parlamentului să voteze o lege prin care se creiază această catedră.

Țin să mulțumesc, în special, d-lui pro-rector și decan al Facultății noastre, d-lui profesor Basilescu (aplauze), precum și distinsului civilist, d-l Emanoil Antonescu, care a fost referent al Consiliului profesoral asupra lucrărilor mele, propunând înființarea acestei catedre.

Și acum, după ce v'am făcut această confidență, să-mi permiteți ca, în câteva cuvinte, să precizez care va fi programul cursului meu din acest an.

Programul cursului

Mă voi ocupa în această lecție introductivă despre importanța dreptului civil comparat. Mă voi ocupa în urmă, într-o serie de prelegeri, de rostul și despre sensul care trebuie să se dea acestei noi preocupări științifice în drept și în urmă voi căuta să aplic principiile generale, cari guvernează această nouă îndelnicire juridică la o anumită materie.

Materia despre care mă voi ocupa anul acesta va fi un capitol din materia succesiunilor și anume mă voi ocupa despre ordinea succesorală. Voi cerceta ordinea succesorală în familia legitimă, în familia naturală și în familia adoptivă. Mă voi ocupa în urmă cu dreptul de succesiune al soțului supraviețuitor și voi termina cu dreptul de succesiune al comunității, sau mai bine al statului.

Această materie a ordinii succesorală o voi cerceta în diferite legislații, și veți vedea și din cursul acestei lecțiuni la ce legislații mă voi referi, în special, pentru că a face studiu de comparație nu înseamnă a te ocupa de toate legislațiile din lume.

Cum însă catedra mea are titulatura de drept civil comparat, cu aplicație la dreptul care se aplică în provinciile unite, voi cerceta această materie și în dreptul austriac și în dreptul unguresc — legislații care se aplică și astăzi în Ardeal și Bucovina — și mă voi ocupa, ca o curiozitate, de dreptul rusesc, deși în Basarabia se aplică codul civil din Vechiul Regat precum și dreptul musulman, deoarece se aplică în Dobrogea.

Despre importanța dreptului civil comparat

Să trecem să ne ocupăm despre obiectul acestei prime prelegeri, despre importanța dreptului civil comparat.

Până la începutul veacului al XX-lea nu era încă precizată materia aceasta. De abia de acum 30 de ani jurisconsultii și gânditorii în drept au început să precizeze și să limiteze această preocupare nouă juridică. Nu vreau să zic, că înainte de 1900 nu s'au găsit oameni de doctrină, care în lucrările lor să nu deschidă un capitol intitulat „Drept comparat”. Mai toți scriitorii de drept, chiar de înainte de 1900, se ocupă despre dreptul comparat, însă și atunci și mulți scriitori dela 1900 încoace, deschizând un capitol în lucrările lor despre dreptul comparat, aveau iluzia numai că fac drept comparat; în realitate ei făceau o înșirare a diferitelor legislații din lume, și manifestau, dacă vreți, o adâncă erudiție, într-o anumită specialitate a dreptului, dar drept civil comparat nu făceau încă.

De abia dela 1900 încoace începe să se precizeze această nouă preocupare a științei dreptului. Nu pot, în această primă lecțiune, să precizez pe deplin toate chestiunile importante pentru lămurirea obiectului prelegerii de astăzi, și anume nu voi putea să intru în prea multe detalii astăzi, pentru a preciza ce este dreptul civil comparat. Aceasta va forma obiectul unor serii de prelegeri viitoare. Pentru moment însă, trebuie să vă spun, în câteva cuvinte, ce s'a precizat dela 1900 încoace asupra dreptului comparat, în genere, și asupra dreptului civil comparat în special.

Este dreptul comparat o știință sau o metodă de cercetare ?

Dela 1900 încoace, s'a pus chestiunea dacă dreptul comparat este o știință sau dacă este o metodă de cercetare în științele juridice.

1) *Dreptul comparat e o știință.* — Intrucât mă privește, vă spun dela început, că dreptul civil comparat este și o știință și o metodă, pentru că prin drept civil comparat, noi căutăm, comparând diferitele legislații cari aparțin la popoare între care există oarecare comunitate de civilizație și oarecare comunitate sufletească, căutăm zic, să desprindem unele reguli generale, cari se pot aplica într-o specialitate oarecare a dreptului, la toate aceste popoare.

Cu alte cuvinte, prin dreptul comparat noi căutăm să abstragem, să sintetizăm, să plecăm dela concret și să ajungem la abstract, adică să facem operă științifică.

2) *Dreptul comparat este o metodă de legiferare.* — În afară de aceasta, prin dreptul civil comparat, reușim să oferim fiecărei țări, și dacă este vorba de țara noastră, țării noastre, materialul necesar pentru făurirea unei legi de care are nevoie țara, în specialitatea în care ne ocupăm.

Cu alte cuvinte, noi, făcând drept comparat, întrebuițăm o metodă nouă de legiferare.

3) *Dreptul comparat este o metodă de interpretare.* — În fine, făcând drept comparat — iar noi drept civil comparat — reușim să înțelegem mai bine chiar instituțiile care sunt existente în diferitele legislații la un moment dat în țara noastră, văzând din comparația ce o facem, care este interpretarea mai bună, după modul cum aceste instituții sunt interpretate în alte țări. În primul caz dreptul comparat este o știință, în celelalte două cazuri, dreptul comparat este o metodă de legiferare și de interpretare a dreptului.

Privit dreptul comparat sub acest unghi, cred că începeți să vă dați seama cu toții de importanța pe care o are această preocupare nouă juridică pentru drept în genere.

Există un proces continuu de apropiere dintre popoare

Există, un proces de apropiere între diferite popoare. Se pare că acest proces de apropiere între popoare este procesul propriu al civilizației omenesti. Popoarele se apropie între ele. De când corăbiile au pornit în largul mării către țărmuri depărtate, sau de când puterea aburului, care la început a fost distrugătoare, a reușit să fie întrebuițată ca mijloc de producere a mișcării și deci ca mijloc de transport, de când pe pământ s'au pus primele șini pe care au putut să circule trenurile, de când s'au înfipt în pământ primii stâlpi care poartă rețele de telefon și telegraf, de când s'a aplicat mijlocul acesta de transport prin aer, al aviației, etc., acest proces de apropiere continuă între popoare, s'a realizat și se realizează, pe măsură ce aplicațiile științifice se înmulțesc.

Și ori cât de departe ne-am întoarce cu gândul, vom vedea că popoarele au căutat să se apropie între ele.

Civilizația grecească, manifestată prin acea rafinerie filozofică, nu a stat izolată. Nici civilizațiile popoarelor comerciale, ca Fenicienii, Cartaginezii și alții nu au stat izolați. Și nici civilizația poporului Roman, această civilizație de popor practic și gospodăr, a cărui ocupație de căpetenie era agricultura, nu a rămas izolată.

Între toate aceste civilizații s'au realizat continue apropieri și dacă aceste apropieri s'au realizat atunci,

în timpuri depărtate, ele ele s'au mărit din ce în ce mai mult, pe măsură ce ne depărtăm de acele timpuri și ne apropiem de timpurile noastre.

Această continuă interpătrundere de civilizație ne face, de exemplu, pe noi, astăzi, cari suntem la porțile orientului, să vrem să trăim o viață tot atât de civilizată ca și cei care sunt în occident, ne face să ne adăpăm la aceleași izvoare de cultură, ne face să ajungem, în cele din urmă, să avem chiar aceleași scopuri în viață, aceleași idealuri.

Prin urmare, civilizațiile se apropie și eu voi face o afirmație, care ar părea paradoxală, dar care însă, după mine, este plină de adevăr: războaiele, oricât de crâncene ar fi ele, sunt un mijloc de apropiere între popoare.

N'am să vă dau decât un singur exemplu: s'a putut închipui un războiu mai groaznic decât ultimul războiu, la care am luat și noi parte și care a produs atâta dezechilibru moral, și material? Sigur că nu, și totuși, cu ce se termină acest războiu îngrozitor? Se termină cu apropierea între toate popoarele prin înființarea Ligii Națiunilor.

Pentru ce s'a înființat Liga Națiunilor, dacă nu pentru a realiza și mai repede această tendință de apropiere între civilizațiile diferitelor popoare?

Nu vreau să zic că așa cum este organizată Liga Națiunilor ea este perfectă. S'ar putea chiar, dacă am cerceta mai deaproape, să ajungem la concluzia că așa cum este organizată nu va putea să dea roade binefăcătoare pentru omenire, dar faptul că s'a înființat o Ligă a Națiunilor, după un războiu așa de crâncen, înseamnă că se confirmă afirmația care v'am făcut-o adineaori, că războaiele duc și ele la apropierea între popoare.

Așa dar, este o lege imperioasă, supusă unui imperativ categoric, o lege de progres a popoarelor, ca civilizațiile lor să se apropie continuu între ele.

Apropierea legislativă se impune și ea între popoare. — Dacă acesta este un adevăr, care mie mi se pare că nu se poate tăgădui, vă întreb: este posibil ca popoarele care se apropie între ele, să nu se apropie și din punct de vedere juridic și din punct de vedere legislativ?

Vă spuneam adineaori că nu știu dacă Liga Națiunilor este forma aceia care ar putea să realizeze mai bine această apropiere, dar dacă ea nu este forma cea mai bună, de câțiva ani încoace începe să se vorbească despre un alt mijloc de apropiere, dacă vreți parțial, între popoare, dar mai aproape de realitate.

De câțiva ani, de când chestiunea s'a pus în discuție chiar la Geneva, de către Ministrul de externe al Franței, Briand, se vorbește de realizarea Statelor Unite ale Europei. Dacă Liga Națiunilor, adică înfrățirea tuturor popoarelor, nu va putea să fie realizată, nu văd de ce într'un viitor oarecare nu s'ar putea realiza cel puțin unirea între statele europene.

Recunosc, că și această unire între statele europene nu este posibilă așa de repede, pentru că înainte de a ajunge la unirea politică, va trebui să realizăm unirea economică.

În ce împrejurări se poate realiza internaționalizarea dreptului. — Deși consider unirea statelor din Europa ca o realizare depărtată, totuși se poate vorbi despre o internaționalizare a dreptului, dar numai în anumite împrejurări.

Eu cred în posibilitatea acestei internaționalizări, însă în momentul de față, în starea în care se găsesc

statele astăzi, o astfel de internaționalizare a dreptului nu se poate realiza și iată pentru ce. Să ne închipuim, că toate popoarele europene sunt convinse să voteze la un moment dat o aceeași lege, fie acelaș cod penal, fie acelaș cod civil, sau acelaș cod comercial.

Ei bine, odată ce aceste coduri ar fi votate în diferite țări, a doua zi chiar ar putea să fie modificate. Poate să intervină puterea legiuitoare a fiecărui stat, care să schimbe, printr'o nouă lege, legea care s'a votat astăzi, sau să voteze o altă lege, care să intre în contradicție cu unele principii din legea comună, votată de toate statele din Europa.

Deasemenea, din moment ce o lege se votează, când se nasc conflicte între indivizi, pe baza acestei legi, conflictele vin în fața instanțelor judecătorești ca să fie rezolvate și nimeni nu poate să oblige instanțele judecătorești dintr'o țară, să rezolve conflictele la fel cum le-ar rezolva alte instanțe judecătorești din alte țări.

Principiul de suveranitate națională, pe care se întemeiază existența actuală a statelor, împiedică ca să se îngreudească cu ceva puterea legiuitoare a fiecărui stat și puterea de interpretare a fiecărei puteri judecătorești din fiecare stat.

Vă spuneam însă, că sunt unii autori cari au crezut că se poate vorbi de o internaționalizare a dreptului, chiar în momentul de față, adică în momentul când există state și suveranități naționale diferite unele de altele. Printre acești autori citez pe unul dintre cei mai de seamă, un civilist, profesor de drept civil la Paris, membru al Institutului, d-l Henri Capitant.

D-l Capitant este autorul aceluia proiect franco-italian, al obligațiilor și al contractelor speciale. D-l Capitant ar dori — acesta este visul D-sale — de a vedea acest proiect adoptat de toate țările din Europa, dacă nu chiar de toate țările din lume.

Chiar d-l Capitant, care crede în posibilitatea unei internaționalizări a materiei obligațiilor, într'un articol care l'a publicat anul trecut, își manifestă grija și teama că odată această unificare realizată, ea va fi stirbită a doua zi în diferite țări.

Iată ce spune d-l Capitant în articolul său intitulat: „Un projet de cod international des obligations et des contrats”, publicat în „Bulletin de la Société de législation comparée roumaine”, din anul 1930: pag. 16. „L'unification sera faite pour un jour, mais dès le lendemain elle se trouvera, menacée, par l'initiative parlementaire, d'un côté, par l'interprétation jurisprudentielle, de l'autre”.

Prin urmare, un om care susține internaționalizarea unei părți a dreptului, arată și teama că această unificare nu poate să dureze.

Este drept că d-l Capitant, în dorința lui de a vedea realizată această unificare, propune niște soluții pentru a împiedica rezultatele rele pe care le întrevăde, propune în primul rând, ca după ce s'ar vota aceste proiecte de lege în diferite țări, să se încheie convenții internaționale, între statele care au votat proiectele, prin care să se oblige fiecare stat, să nu modifice legile care au fost votate.

Dacă o astfel de convenție internațională ar fi posibilă, s'ar ajunge la rezultatul ca la un moment dat puterea legiuitoare a fiecărei țări să nu mai poată funcționa.

Este aceasta posibil? Principiul suveranității naționale împiedică posibilitatea unor astfel de convenții.

În ce privește înlăturarea diversității de interpre-

tare, d-l Capitan propune să se înființeze o comisie de jurisconsulți, care să dea îndrumări fiecărei puteri judecătorești, de modul cum să se interpreteze legea care a fost votată.

Dacă această putere a jurisconsulților nu este de natură să devină obligatorie pentru instanțele judecătorești, ea n'are nici un fel de efect, pentru că judecătorul este liber să judece cum va crede de cuviință.

Nu este dar posibil să se realizeze o unificare legislativă astăzi.

Ea nu se va putea realiza decât atunci când ideea de suveranitate, așa cum este înțeleasă astăzi, va fi înlocuită cu o suveranitate a popoarelor, care vor forma Statele Unite, de exemplu ale Europei. Atunci desigur se va crea un Parlament comun, peste statele existente, al Statelor Unite; atunci se va înființa o instanță judecătorească supremă, care ar trebui să fie formată din reprezentanții tuturor statelor europene cari se vor fi unit; atunci se va pune la dispoziția acestor instanțe superioare și agenții de execuție, care să execute hotărârile, etc. Dar până atunci, nu se poate vorbi de o unificare legislativă.

Dacă însă, pe deoparte, tendința este către apropierea între civilizațiile diferitelor popoare, dacă, pe de altă parte, nu se poate concepe această apropiere între popoare, decât și cu o unificare legislativă, sub formă de ideal depărtat, atunci înseamnă că noi trebuie să pregătim momentul acela, și această pregătire nu se poate face decât numai prin drept comparat, în genere, și prin drept civil comparat, în ce privește specialitatea noastră.

Lucrările de doctrină pe care le fac comparatiștii, sau le-ar face în această epocă, precum și diferitele legislații care s'ar crea în diferite țări, care să cuprindă aceste principii generale, admise de comun acord de lumea juridică a tuturor țărilor, sunt lucrări pregătitoare în vederea acestei unificări viitoare.

Concluzii cu privire la importanța dreptului comparat. — Din cele ce v'am arătat până acum, rezultă cred, în mod cu totul evident și convingător că dreptul comparat în genere și dreptul civil comparat, în special, prezintă o importanță deosebită pentru cercetările noastre juridice. Prin dreptul civil comparat vom reuși să dăm țărilor între cari există, după cum vă spuneam, o oarecare apropiere de civilizație, principii generale comune, pentru că dreptul civil comparat nu se poate face între țări care au civilizații diferite.

De altfel aceasta este diferența capitală între ceea ce se făcea până la 1900 și ceea ce fac comparatiștii dela 1900 încoaie.

Pentru comparatist n'are nici un fel de interes să cerceteze care este, de exemplu, dreptul succesoral la Hotentoti sau în Chină, pentru că el nu poate să realizeze acel proces de abstragere între popoarele care nu au o civilizație apropiată. Când comparatistul însă cercetează legislațiile țărilor sau popoarelor între care există o apropiere de civilizație el reușește să desprindă acele principii generale care la un moment dat pot să fie acceptate de toate acele popoare și atunci aceste principii generale pot să pătrundă în legislația actuală a fiecărei țări.

Iată cum dreptul comparat în genere și dreptul civil comparat prezintă o importanță mare pentru legiferarea actuală, și iată cum se pot cuprinde, în opere de doctrină, principii generale care urmează să fie introduse în legislațiile unificate de mai târziu. Cu chipul acesta dreptul civil comparat capătă importanță pentru ziua de mâine.

Problema unificării legislative la noi în raport cu dreptul comparat. Despre o problemă de unificare s'a vorbit și în țara noastră. Mă simt dator, ca om de știință, să atingă această chestiune în măsura în care este în legătură cu această lecție introductivă a cursului nostru.

Se vorbește la noi, de când s'a realizat unitatea politică, adică dela 1918, de unificarea legislativă în țara Românească.

Sunt mai multe metode care se propun pentru realizarea acestei unificări.

O primă metodă: extinderea legislațiilor din Vechiul Regat pe tot întinsul țării. O altă metodă: să se facă „tabula rasa” și să se înceapă o operă de revizuire a tuturor legislațiilor din România întregită; și, în fine, a treia metodă: să se plece dela ceva cunoscut și anume dela legislația din Vechiul Regat, și prin revizuirea care s'ar face, să se realizeze unificarea legislativă.

Mărturisesc, că n'aș putea să împărtășesc nici prima, nici a doua metodă ca om de știință, pentru că a extinde nu înseamnă a unifica, ci înseamnă numai a egaliza și a uniformiza; deasemenea nu pot să fac tabula rasa de ceiace constituie legislația care, deși a fost introdusă din alte țări, acum 60—70 ani, totuși s'a confundat cu viața intimă a poporului nostru și a devenit, oarecum, pe această cale, o legislație proprie a poporului românesc.

Rămâne, prin urmare, a treia metodă, metoda revizuirii legislațiilor din Vechiul Regat, pentru ca prin această revizuire să se realizeze cele două scopuri ale unei unificări și anume: adaptarea legii la progresul științific și adaptarea legii la nevoile generale ale țărilor întregite.

Această metodă satisface și nevoile științifice, satisface și nevoile practice, și satisface și nevoile naționale. Dar nu despre aceasta am vrut să vorbesc. V'am reamintit numai problema, pentru ca să pot să ajung la un alt rezultat.

Dacă metoda a treia, amintită și de mine, de a realiza unificarea legislativă la noi în țară, este impusă de considerații științifice, de considerații practice, și de considerații de ordin național, ea mai este impusă de însă o considerație, care rezultă din expunerea pe care am făcut-o până acum în această primă lecțiune și anume ea se impune și pentru motivul, că dacă noi vom reuși să dăm țărilor noastre o legislație unificată, care să cuprindă în ea principiile generale pe care toate popoarele, cu civilizație oarecum apropiată de a noastră, le-ar putea accepta, pregăti țara noastră pentru acea epocă depărtată astăzi, dar fără îndoială realizabilă mâine, a unificării și a unirii politice a statelor europene.

Incheiere: Mă apropiu de sfârșitul lecțiunii. S'a văzut care este importanța pe care o dau eu acestei noi preocupări științifice. Preocuparea aceasta științifică este însă, fiind preocupare nouă, o preocupare foarte grea. Ea cere o muncă asiduă, o muncă continuă. De aceea, mă simt dator, înainte de a ajunge la sfârșitul lecțiunii, de a înlătura și obiecțiile sau obiecția care se face acestei noi preocupări juridice.

Sunt foarte mulți jurisconsulți, oameni de talent oameni de cultură, cari nu au încredere în dreptul comparat, în genere și în special în dreptul civil comparat. Ei consideră această preocupare științifică ca o noutate fără nici un fel de importanță, care ar putea să fie lăsată la o parte ca un balast inutil.

Cred că acești jurisconșulți fac o mare greșală, când își închipuie că dreptul civil comparat și, în genere, dreptul comparat, poate să fie asvârlit la coș și eu nu găsesc altă explicație celor cari aruncă piatra împotriva dreptului civil comparat sau a dreptului comparat în genere, decât într'un fel de lene intelectuală, de care poate să dea dovadă chiar oamenii cei mai inteligenți și cei mai pregătiți.

Este mai ușor ca cu talent și cu erudiție să prefaci materialul care l'ai cercetat, l'ai studiat și l'ai memorat în ani de studii și este mult mai greu să fii nevoit să faci cercetări noi, pentru ca să desprinzi din aceste cercetări, ceia ce alții nu au reușit încă până acum să desprindă.

Comparatistul nu poate să ajungă să sufere de această boală, pe care eu am numit-o lene intelectuală.

Dar mai am ceva de spus. Până acum v'am arătat care este importanța dreptului comparat ca știință sau ca metodă de interpretare sau de pregătire a unei legiuri. Cred necesar să vă arăt și importanța dreptului civil comparat și a dreptului comparat în genere ca cercetare universitară, pentru că s'ar putea spune: este foarte interesant ce spui d-ta, dar aceasta poate să o facă orice jurisconșult; n'are de cât, în lucrările sale, să se ocupe puțin și de dreptul comparat, așa cum îl vezi d-ta și prin urmare să lipsească un curs de drept comparat la Universitate.

Cred că și această obiecție nu poate sta în picioare, pentru că un curs de drept civil comparat satisface toate cerințele unui curs universitar.

În primul rând, printr'un curs universitar, unde se va cerceta dreptul comparat — iar noi ca specialiști în dreptul civil, dreptul civil comparat — noi vom satisface o primă cerință care se impune la Universitate: cerința cercetării adevărului științific.

La Universitate, scopul primordial este să se facă știință; așa putea merge până acolo și să spun că la Universitate ar trebui să se facă numai știință pentru știință.

Aceasta este și criteriul care diferentiază un curs universitar, de cursurile celorlalte școli superioare din țară. La Universitate, preocupă prinderea adevărului științific, în primul rând, de aceia și școala această superioară, unde predăm și unde învățăm noi, poartă această numire de Universitate, pentru că noi tindem să prindem universalul, generalul, abstractul, știința.

Făcând cercetări de drept comparat și noi făcând cercetări de drept civil comparat, satisfacem prin acest curs această primă cerință a unui curs universitar.

Făcând însă aceasta, noi mai satisfacem și anumite cerinți practice, pentru că după cum vă spunem, punem la dispoziția interpretatorului metoda care să-i dea posibilitatea să înțeleagă mai bine o legislație actuală, punem la dispoziția legiuitorului materialul necesar pentru a pregăti o lege de care are nevoie țara noastră.

Iată dar, că și din punct de vedere pur universitar, cercetarea dreptului civil comparat prezintă o importanță de căpetenie.

Vă spuneam că opera comparatistului este nouă și grea. Ori câtă muncă ar depune un profesor, dela înălțimea catedrei, și, Doamne, munca noastră, a fiecăruia, este limitată și ori câtă pătrundere ar pune un profesor, pătrundere care și ea este limitată și variată dela om la om, singuri n'am putea să realizăm ceia ce ne propunem să facem.

Pentru ca opera noastră să poată să producă un rezultat vizibil și folositor științei dreptului, profesorul trebuie să aibe și colaboratori.

M'am întreat: unde ași putea să găsesc pe colaboratorii mei? Ași putea să-i găsesc, în primul rând, în rândurile generației mele. Dar lucrul este mai greu, fiindcă oamenii din generația mea sunt deja prinși în anumite lucrări de ordin științific și le-ar veni greu să le părăsească pe acelea pentru ca să se apuce de o lucrare nouă.

Prin urmare, nu la cei din generația mea voi putea eu să găsesc colaboratorii de care am nevoie. Aș mai putea însă să găsesc colaborare în altă parte, — și sper că o voi găsi acolo — aș putea să găsesc colaborare în tânăra generație, adică în lumea studenților.

Dacă fac însă apel la colaborarea Dvs., vreau să fii cinstit și să vă spun imediat că a colabora nu însemnează numai a audia un curs și nu însemnează numai a da un examen, ci însemnează mai mult, însemnează a vă hotărâ să lucrați în această specialitate, nu numai atâta timp cât vă veți găsi pe băncile Universității ci și când veți trece dincolo de zidurile acestei Universități.

Va trebui deci să vă hotărâți să munciți, desfășurând o muncă grea, o muncă istovitoare. Mi-aduc aminte de o frază, pe care o găsesc admirabilă, a marelui geniu, inventatorul Edison, care a murit acum câteva săptămâni. Edison a fost întreat de un ziarist francez: ce este geniu? și Edison a răspuns: „Le génie c'est beaucoup de fatigue et peu d'inspiration”.

Dacă pentru un geniu ca Edison, pentru ca să ajungă să creeze ceva, el trebuia să se obosească, înțelegeți Dvs. cât de mare trebuie să fie străduința noastră, pentru ca să putem să realizăm ceva în știința cu care ne ocupăm.

De aceia, ultimul cuvânt nimerit, pe care cred eu că ar urma să-l adresez tinerimii universitare, care vrea să-mi urmeze cursul, este un cuvânt care să reprezinte un îndemn pentru o muncă stăruitoare și obositoare în specialitatea noastră.

AL. OTETELIȘANU,

Profesor agregat la catedra de drept civil comparat din București

RECENZIE

CURS DE DREPT CIVIL, după prelegerile d-lui profesor Florin Sion, volumul III, *Despre succesiunea legală și testamentară*.

D-l Florin Sion, profesor la Universitatea din Iași, un distins membru al baroului, și netăgăduit un harnic și mare muncitor, a scos la iveală această nouă a sa lucrare, model de pricepere și erudiție care desigur își va cuceri repede ca și celelalte lucrări anterioare, un loc de onoare în biblioteca tuturor acelor ce se ocupă de știința dreptului.

Este de prisos să mai adăugăm că autorul este deja de mult și în deosebi cunoscut și apreciat de lumea noastră juridică, din multele și diferitele sale lucrări, precum și din adnotările ce abundă în revistele noastre de drept, și pe care ne-am deprins a le citi cu plăcere și a le consulta adeseori cu mult folos.

Materia este redată într'un stil ușor și plăcut, ceia ce te

face a nu te putea reține să n'o parcurgi cât mai iute, astfel că poate fi cercetată cu mult folos nu numai de studenți, care vor găsi tratată această materie, vastă și dificilă, în mod cu totul complect și metodic, dar ea va putea fi consultată cu un egal folos și de avocați și magistrați, care vor avea la îndemână concentrată această materie, unde abundă trimiteri la doctrina și jurisprudența română și străină.

Cu mulțumirea de a fi văzut patrimoniul științei dreptului civil, înăvușit cu încă o lucrare de o reală valoare, mi-am luat îngăduința de a scrie aceste câteva rânduri în semn de omagiu pentru distinsul profesor. Această lucrare ca și cele anterioare, oferindu-ne cea mai puternică dovadă și cea mai sigură cheazășie, așteptăm cu deplină încredere și interes continuarea operei care desigur va fi dusă la bun sfârșit în chipul cel mai desăvârșit.

M. I. PĂCURARIU
Președintele trib. Iași s. II

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S I-a

Audiența de la 24 martie 1931

Președenția D-lui SEVER TIPEI Consilier

Preotul I. Popescu Găliceanu și a. cu Stancu Popescu și a
Decizia No. 402

Testamente. Autentificare sub legea autentificării din 1886, modificată în 1887. — Menținerea formelor de autentificare din c. c.

Testament. Proces-verbal de autentificare. Data greșită sau incompletă. Data exactă poate reeși și din celelalte elemente ale procesului-verbal.

Testament. Luarea consimțământului la domiciliu sub legea autentificărilor din 1887. Autentificare de către Tribunal. Se trece în josul testamentului numai procesul-verbal de autentificare al Tribunalului nu și cel de luarea consimțământului, dresat de judecătorul delegat.

1) Potrivit art. 33 legea autentificării din 1886, modificată în 1887, dispozițiunile din c. c. în privința formei testamentelor nu se ating întru nimic.

Prin acest text s'au menținut dispozițiunile din c. c. nu numai în ce privește formele (olograf, autentic, mistic) poate fi făcut un testament, ci și în privința formalităților necesare pentru autentificarea testamentului, căci mai ales la ele s'a gândit legiuitorul.

De aici rezultă că, sub imperiul legii autentificării din 1887 un testament putea fi autentificat fie de Tribunal, fie de un judecător și deci dacă se delega un judecător la domiciliul testatorului, autentificarea se putea face de el, asistat de greșier.

2) Procesul-verbal de autentificarea unui testament trebuie să cuprindă și data când a avut loc autentificarea.

Legea neimpunând o formulă sacramentală pentru menținerea datei, urmează că, chiar o dată greșită, sau incompletă din procesul-verbal de autentificare, nu atrag nulitatea lui, dacă acea dată se poate completa, sau rectifică cu elemente din chiar procesul-verbal.

3) În cazul când judecătorul care sub imperiul legii din 1887 a luat numai consimțământul testatorului, sau autentificarea s'a făcut de Tribunal, în acest caz se trece în josul testamentului numai procesul-verbal de autentificare al Tribunalului, nu și cel al judecătorului delegat, acest act servind numai Tribunalului pentru a constata îndeplinirea condițiilor cerute de lege pentru autentificare.

Curtea,

Ascultând citirea raportului d-lui Consilier S. Gălniceanu, pe d-nii avocați I. Micescu și Sima Niculescu în desvoltarea motivelor de casare și pe d. avocat Al. Ionescu și D. Răsuceanu în combatere și,

Deliberând,

Asupra recursului făcut de Preot. I. Popescu-Căliceanu, Tiberiu Chiril și Iancu Ghoerghiade, în calitate de executori-testamentari ai defunctului Al. Popescu, în contra deciziei No. 188 din 26 Martie 1930 a Curții de Apel din București, Secțiunea III-a.

Având în vedere deciziunea atacată cu recurs din care rezultă că Maria Preot N. Mihăescu, autoarea intimațiilor, a intentat acțiune, în calitate de rudă de sânge, contra recurenților, executori testamentari ai defunctului ei unchiu Alex. Popescu, pentru anularea testamentului acestuia autentificat de Tribunalul Ialomița la No. 99/1887;

Că acțiunea a fost respinsă ca nesusținută de Tribunalul Ialomița prin sentința No. 13/907; dar în Apel Curtea de București a admis-o prin deciziunea atacată cu recurs, anulând menționatul testament și obligând pe recurent să lase intimațiilor, fii def. reclamantei Maria Preot N. Mihăescu, întreaga avere rămasă pe urma defunctului Alex. Popescu prevăzută în testament.

Că în sprijinul soluțiunei date Curtea de fond, mai întâiu, constată că testatorul Al. Popescu, fiind bolnav, a cerut Tribunalului Ialomița, pe baza de certificat medical, să delege un judecător care să îndeplinească la domiciliu formalitățile pentru autentificarea testamentului său; că Tribunalul delegând, conform art. 19 din legea autentificării actelor dela 1886, pe supleantul Bildirescu, acesta s'a transportat la domiciliul testatorului împreună cu greșierul și a constatat prin procesul verbal cu data tot de 6 Martie 1887 îndeplinirea tuturor formalităților cerute de art. 8, 9, 10, și 33 din menționata lege pentru autentificarea unui testament; că, însă, în loc să autentifice el singur testamentul, supleantul a înaintat procesul verbal cu un raport la Tribunal, care a autentificat testamentul pe baza dispozițiilor codului civil, dând testamentului numărul de autentificare 99/1887; iar, apoi, Curtea de fond motivează că testamentul este nul, întrucât în loc să fie autentificat de supleantul delegat, a fost autentificat de Tribunal, care n'avea competența, fiindcă potrivit art. 11, 19 și 33 din legea autentificării dela 1886, care a menținut dispoziția art. 859 și urm. c. civ. numai în privința formei testamentelor, iar nu și a procedurii de autentificare prevăzută de art. 861, autentificarea unui testament se poate face numai de către un judecător și chiar dacă s'ar admite că principial o poate face și Tribunalul, totuși, în cazul când se delegă un judecător să îndeplinească formele de autentificare la domiciliul testatorului, numai acest judecător are competența să autentifice, nu și Tribunalul care l'a delegat, precum greșit s'a procedat în speță; că, de altfel testamentul este nul și fiindcă procesul verbal de autentificare n'are dată și, contrar art. 10 din legea autentificării, nu s'a trecut în josul testamentului procesul verbal al supleantului care a instrumentat la domiciliu, ci numai procesul verbal de autentificare al Tribunalului.

Văzând primul motiv de casare:

„I. Violarea și greșita interpretare a art. 1, 2, 10, 11, 19, 33 Nr. 3 din legea autentificării actelor din 1886, combinat cu

art. 859 860, 861 și 862 C. civ., exces de putere, eroare grosieră de fapt.

Onor. Curtea decide că Tribunalele de județe au pierdut în urma legii din 1886 competența de a autentifica testamente și că acele constatate de judecătorul supleant al Tribunalului Ialomița prin procesul său verbal din 6 Martie 1887, conținând toate elementele prevăzute de art. 18 L. aut. act. și art. 861 C. civ. nu ar conferi testamentului autenticitate;

Acestea fiind faptele netăgăduite Curtea de Apel anulează totuși acest testament (pentru lipsă de dată) pretinzând că autentificarea ar fi nulă, deoarece zice Curtea de Apel că „fără cădere testamentul def. Al. Popescu a fost autentificat de Tribunal și trebuia să fie investit cu această formă de judecătorul delegat de Președinte să instrumenteze la domiciliu.

Onor. Curtea crede că, Judecătorul supleant după ce a instrumentat la domiciliu, luând consimțământul testatorului trebuia săși declare autentic testamentul și nefăcând aceasta testamentul este nul ca act autentic din acest punct de vedere.

Judecând astfel Onor. Curtea de Apel violează art. 1, 2 și 32 No. 3 legea aut. actelor care prevede formal că Tribunalele de județe sunt competente a investi cu formula autentică orice act de orice natură și că formele autentificării se pot (facultativ numai) îndeplini de un singur judecător; iar art. 32 No. 3, o spune formal pentru testament.

Deasemenea Onor. Curte violează și art. 8, 9, 10 și urm. legea autentificării act. când afirmă că procesul verbal de autentificare al judecătorului supleant delegat a instrumentat la domiciliu este nul pentru că acest magistrat nu a întrebunțat formula sacramentală „dăm autenticitatea legală”.

Intr'adevăr este meîdoelnic și de jurisprudență constantă că autenticitatea rezultă nu din formula sacramentală ci din „constatarea voinței părților contractante făcute de către Tribunalul care instrumentează” (Cas. I, dec. 20 din 900 Bul. pag. 172; Cas. I 248 din 93, Bul. Cas. 1893 pag. 742).

Deci, cu vădit exces de putere și violarea textelor mai sus menționate Onor. Curtea anulează testamentul def. Alex. Popescu”.

Având în vedere că din art. 861, 862 și 864 c. civ. rezultă că în cazul când testatorul, fiind bolnav, nu se poate înfățișa înaintea Tribunalului pentru autentificarea testamentului, Tribunalul delegă un judecător să se ducă la domiciliul testatorului ca să citească în fața și auzul acestuia testamentul din cuvânt în cuvânt, îndeplinind și alte formalități, iar în urmă, pe baza raportului încheiat de judecătorul delegat asupra formalităților îndeplinite la domiciliu, tot Tribunalul în pretoriul său, iar nu judecătorul delegat, dă adevărită, adică autentificare testamentului, trebuind, însă, ca atât raportul judecătorului delegat cât și procesul verbal de autentificare încheiat de Tribunal să conțină mențiunea îndeplinirii formalităților cerute de lege.

Având în vedere că art. 33 din legea autentificării actelor dela 1 Septembrie 1886 modificată la 1 Ianuarie 1887 — sub imperiul căreia a fost autentificat, în speță, testamentul defunctului Al. Popescu — prevede formal că „dispozițiunile preserise în art. 859 și urm. din codul civil, în privința formei testamentelor, nu se ating în nimic”, dar că pentru curmarea controverselor ivite în practică „asupra unora din formalități” (de autentificare) edictează noi dispozițiuni, între care sub punctul 3 pe acea că „formele autentificării se pot îndeplini de un singur judecător”.

Considerând că din termenii categoriei ai acestui text rezultă în mod evident că legiuitorul a înțeles să mențină disp. codului civil nu numai în ce privește formele în care în principiu se poate face testamentul

— olograf, autentic, mistic — și în privința formalităților necesare pentru autentificarea testamentului, căci mai ales la ele s'a putut gândi când a legiferat asupra autentificării actelor, adăogând însă noi dispozițiuni relative la unele din „acele formalități” de autentificare, asupra cărora s'au ivit controverse în practica instanțelor judecătorești.

Că aceasta fiind sensul articolului citat și intrucât art. 2 prevede că Tribunalele sunt competente să autentifice „orice acte de orice natură”, deci au plenitudine de competență în materie de autentificare, art. 11 dând însă „și” în competența unui singur judecător exercițiul unei atari atribuțiuni, iar art. 19 prevede că în caz de boală autentificarea se face la domiciliul părții de către judecătorul delegat, și, în fine, intrucât chiar art. 33 punctul 3 arată că formele autentificării testamentului „se pot” îndeplini de un singur judecător, deci este vorba de o posibilitate în plus, iar nu de competență exclusivă, rezultă că sub regimul legii autentificării actelor dela 1886 modificată la 1 Ianuarie 1887 testamentul poate fi autentificat fie de către Tribunal, fie de către un judecător, și că în cazul când este delegat un judecător pe baza art. 19 pentru autentificarea testamentului la domiciliul testatorului bolnav, autentificarea se poate face de către chiar judecătorul delegat asistat de grefier, așa cum prevede legea autentificării, sau în condițiunile prevăzute de codul civil prin art. 861 și urm. adică de către Tribunal pe baza raportului judecătorului delegat care a luat și constatat consimțământul testatorului în condițiile legii.

Că, prin urmare, în speță, dacă este exact ca judecătorul delegat să îndeplinească la domiciliul testatorului Al. Popescu, care era bolnav, formalitățile pentru autentificarea putea el însuși, conform art. 19 și 33 punctul 4 din legea autentificării, să dea autenticitate testamentului, nu este, însă, mai puțin adevărat că Tribunalul Ialomița a avut deasemenea competența să autentifice el testamentul pe baza raportului judecătorului delegat în condițiunile prevăzute de codul civil, și, deci, numai cu violarea citatelor texte de lege Curtea de fond a declarat nul testamentul pe considerațiunea eronată, că numai judecătorul delegat, iar nu și Tribunalul Ialomița, avea competența să-l autentifice.

Că, dar, sub acest raport primul motiv de casare este întemeiat și intrucât față de considerațiunile arătate cade motivul de nulitate al testamentului bazat pe pretinsa lipsă de competență a Tribunalului de a autentifica, devine inutil de a se mai examina partea din motivul de casare prin care se pretinde, ca un argument subsidiar, că procesul verbal încheiat de judecătorul delegat la domiciliul testatorului, constatând îndeplinirea tuturor formalităților ce atribuie autenticitatea unui testament ar constitui el însuși un proces verbal de autentificare.

Văzând al doilea motiv de casare:

„II. Eroare grosieră de fapt, omisiune esențială exces de putere și violarea art. 860 și urm. C. civ. comb. cu art. 11 și 18 legea aut. act. nemotivare prin contradicție între considerente și dispozitiv; exces de putere.

Onor. Curtea de Apel confundă data testamentului cu data procesului verbal de autentificare, greșind când afirmă că testamentul nu poartă dată căci data este aceea a luării consimțământului de către magistratul delegat.

Deasemenea omite a se pronunța asupra elementelor invocate de noi expres, atât oral cât și prin concluziuni scrise,

elemente trase nu din fapte externe, ci din constatări făcute de judecătorul supleant și de Tribunalul pe însuși testament și prin acte dresate de magistratul competent și prin care elemente se constată data autentificării și a testamentului (Sirey, 85 1. 297; Sirey, 97. 1. 7).

a) Data procesului verbal de autentificare al judecătorului supleant dresat în ziua de 6 Martie 1887, la domiciliul testatorului.

b) Viza datată 6 Martie 1887 pusă pe testament, de judecătorul supleant în conformitate cu art. 8 alin. 3 legea autentificării actelor.

Constatarea din procesul verbal scris chiar pe testament original, care menționează chiar în corpul său data de 6 Martie 1887 pe care o indică ca dată a îndeplinirii formalităților luării consimțământului de către judecătorul care a instrumentat la domiciliu.

d) Constatarea la fine a procesului verbal de pe testament a numărului autentificării No. 99 din anul 1887.

Toate aceste elemente au fost invocate de noi, atât oral cât și prin concluziuni scrise, dar Onor Curte omite a se pronunța asupra lor.

Dealtfel constatarea datei și a testamentului o face însăși Curtea prin deciziunea sa ce atacăm cu recurs, și mai mult chiar prin dispozitivul ei când hotărăște că „anulează testamentul autentificat de Tribunalul Ialomița în ziua de 6 Martie 1887 la No. 99. Aceasta constituind o contradicție, echivalează cu o nemotivare săvârșindu-se astfel și un exces de putere”.

Considerând că este exact în drept că procesul verbal de autentificarea unui testament trebuie, în afară de constatarea îndeplinirii celorlalte condițiuni cerute de lege, să mai cuprindă data când a avut loc autentificarea, mențiunea datei fiind necesară din diferite motive precum pentru constatarea capacității testatorului, competenței judecătorului și grefierului de a instrumenta, îndeplinirii formalităților cerute de lege în momentul autentificării.

Că, însă, legea neimpunând o formulă sacramentală pentru mențiunea datei, urmează că chiar o dată greșită sau necompletă trecută în procesul verbal de autentificare nu face ca procesul verbal să fie lipsit de data adevărată, dacă aceasta se poate rectifica sau completa cu elemente din chiar cuprinsul procesului verbal, pentru lămurirea cărora se poate recurge și la probe exterioare, întrucât procedându-se astfel nu este nici un pericol de schimbarea datei, ea fiind dedusă tot din cuprinsul procesului verbal.

Considerând că, în speță, este exact că procesul verbal de autentificarea testamentului defunctului Al. Popescu nu cuprinde mențiunea clară și categorică a unei date complete.

Că întrucât, însă, cuprinde numărul de autentificare, anume 99/1887, care constituie un indiciu serios al datei, și întrucât este constant că acest număr de autentificare — precum stabilește chiar și Curtea de fond prin dispozitivul deciziunii sale — corespunde în registrul actelor autentice al Tribunalului, care constituie un element exterior de dovadă admisibil pentru lămurirea indicațiunii din procesul verbal, cu data de 6 Martie 1887, în care zi a avut loc îndeplinirea tuturor formalităților de autentificare, urmează că în atari condițiuni nu se poate susține că procesul verbal de autentificare este lipsit de dată.

Că așa fiind greșit și cu violare de lege Curtea de fond a declarat nul testamentul în discuție pe motiv că procesul verbal de autentificare nu este datat și, prin urmare, motivul al II-lea de casare, prin care re-

eurenții, critică în această privință deciziunea Curții de fond, este deasemenea întemeiat.

Văzând motivul al treilea (ultim) de casare:

„III. Violarea art. 10 comb. cu art. 18 L. aut. act., exces de putere, eroare grosieră de fapt și omisiune esențială. Legea autentificării actelor nu prevede în art. 10 și 19 sub pedeapsă de nulitate formalitatea copierii în josul testamentului și chiar pe aceeași hârtie a procesului verbal de autentificare pe de altă parte pe hârtia testamentului se găsește copiat procesul verbal al Tribunalului, care conține toate elementele autentificării constatate de supleantul ce a instrumentat la domiciliul și care intrând în complexul Tribunalului, a semnat din nou acel proces verbal;

Intrădevar după ce judecătorul Bildirescu delegat a luat consimțământul testatorului la domiciliu, se transportă împreună cu grefierul la fața locului și îndeplinesc toate formalitățile care dau actului caracterul de autentic, încheind despre acestea un proces verbal — minută — conform art. 11 L. aut. act) datat întorcându-se la Tribunal, acelaș supleant Bildirescu, își depune raportul și apoi împreună cu Președintele Tribunalului constituind complexul Tribunalului, repetă în josul originalelor testamentului toate constatările de operațiunile autentificării ce efectuase la domiciliu, vorbind în cuprinsul acestui proces verbal de originale și de data de 6 Martie 1887, când luase consimțământul.

Prezența inutilă a Președintelui la constatările făcute pe originalul testamentului de judecătorul delegat a formalităților din art. 10 legea aut. act. nu viciază procesul verbal de autentificare (utile per inutile non viciatur).

Față de toate acestea cerințele art. 10 leg. aut. act. sunt îndeplinite. Dar chiar dacă nu ar fi existat această reproducere în josul originalelor testamentului, încă prin art. 18 leg. aut. act. această formalitate nu este prevăzută cu pedeapsă de nulitate.

De altfel este de jurisprudență constantă. (Cas. Secțiuni Unite, dec. 4 din 911, Curierul Judiciar no. 15 din 1911) ca atunci când pretinsele lipsuri nu sunt, opera părții, ci a organului legal (pe care partea nu-l poate alege, ci este forțată a-l accepta) nulitatea nu trebuie pronunțată decât cu cea mai mare parcimoniozitate și atunci numai când un text precis de lege o prevede expres.

Curtea de Apel în prim rând săvârșește deci o eroare grosieră de fapt, și o denaturare de acte, afirmând că constatările elementelor legale de autentificare nu sunt reproduse în josul testamentului, când de fapt ele sunt reproduse; iar în al doilea rând săvârșește o omisiune esențială când nu se pronunță asupra acestei apărări precise ce am făcut asupra acestui punct prin concluziunile orale și scrise depuse la dosar”.

Având în vedere că art. 10 din legea autentificării actelor dela 1 Septembrie 1886 modificată la 1 Ianuarie 1887 prevede, între altele, că judecătorul care autentifică un act trebuie să încheie un proces verbal în care să constate îndeplinirea tuturor formalităților cerute de lege pentru autentificare și să transcrie procesul verbal în josul actului;

Considerând că, în speță, aceasta cerință a legii este îndeplinită întrucât este constant că Tribunalul a trecut în josul testamentului def. Al. Popescu procesul verbal de autentificare, în care, bazându-se pe procesul verbal încheiat de judecătorul delegat, a menționat îndeplinirea formalităților de autentificare.

Că întrucât autentificarea a fost făcută de Tribunal, care era competente după lege, a fost necesar să se treacă în josul testamentului numai procesul verbal al Tribunalului, ceea ce s'a îndeplinit, iar nu — precum

greșit motivează Curtea de fond — și procesul verbal al judecătorului delegat, care a trebuit numai să servească Tribunalului pentru a constata el însuși îndeplinirea condițiilor cerute de lege pentru autentificare.

Că, prin urmare, cel de al treilea și ultim motiv invocat de Curtea de fond pentru anularea testamentului în discuție, anume motivul bazat pe considerațiunea eronată că în josul testamentului trebuia trecut și procesul verbal al judecătorului delegat, iar nu numai al Tribunalului, este deasemenea neîntemeiat și, deci, sub acest raport și fără a se mai discuta cealaltă obiecțiune formulate contra deciziei Curții de fond prin motivul al treilea de casare, acest motiv este și el întemeiat.

Că, astfel recursul câtă să fie admis cu trimetere la aceeași Curte, urmând ca intimații să plătească recurenților cheltueli de judecată, care se fixează, prin apreciere, la 3.000 lei.

Pentru aceste motive, Curtea, admite recursul și casează, etc.

— A apărut la *Curierul Judiciar*: **PROBLEMA INSTITUȚIUNII TUEELARE ÎN TRANSILVANIA**. În ce sens trebuie modificată legea XX din anul 1877. Studiu critic asupra proiectului legii pentru modificarea art. 293 din legea tutelară în vigoare în Transilvania, de Dr. CAROL NESSELRODE, judecător-consilier Trib. Bihor. Prețul 50 lei.

A apărut:

LEGEA PT. CURTEA DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE din Martie 1932, cu toate modificările introduse la zi. Însoțite de Expunerea de Motive, a Ministerului de Justiție Avizul Consiliului Legislativ și Rapoartele dela Cameră și Senat. Prețul 45 lei.

A apărut în editura „Curierul Judiciar“:

LEGEA CHIRIILOR din Aprilie 1932, cu articolele menținute în vigoare din Legea Chiriilor 1927-1930, și din Legea Micului Parchet din 1913. Însoțită de Expunerea de Motive a Ministerului de Justiție *Valeriu Pop*, Avizul Consiliului Legislativ și Rapoartele dela Cameră și Senat. Prețul lei 25.

A apărut: **DREPT COMERCIAL COMPARAT**, vol. II de Prof. M. Hacmann, cuprinzând: *Dreptul Societăților Comerciale. Dreptul Titlurilor de valoare*. Vol. format mare, 886 pagini. Prețul 450 lei.

A apărut:

LEGALITATE ȘI DREPTATE, CUNOAȘTEREA DREPTULUI, SIGURANȚA DREPTULUI, conferințe ținute la Radio de D-l *Andrei Rădulescu*, consilier la Curtea de Casație. Prețul 40 lei. De vânzare la „Curierul Judiciar“.

A apărut:

CODUL LEGILOR PENALE ROMANE ADNOTATE de D-l *Mihail I. Papadopolu* Judecător de instrucție Trib. Ilfov cuprinzând toate legile și regulamentele cu caracter penal în extenso, toate dispozițiunile penale din celelalte legi, precum și toate convențiile de extradare, cu jurisprudența la zi și trimeteri la doctrină. Prețul 450 lei. De vânzare la „Curierul Judiciar“.

A apărut în Edit. „Curierul Judiciar“:

CARIERA DE AVOCAT *Indrumări* de *George P. Nemetescu, Dr. în drept, avocat*, însoțită de o Prefață apreciatoare a operei de d-l C. L. Naumescu, președintele Uniunii avocaților. Prețul 80 lei.

A apărut:

Fascicula 2 Tomul I (pag. 449 ad finem) din **FONTES JURIS GENTIUM** cuprinzând deciziunile Curții supreme germane în materie de drept internațional public, 1879—1929, editura Carl Heymanns Berlin. Prețul 31 mărci. Se poate comanda la „Curierul Judiciar“.

A apărut:

CENTENARAL REGULAMENTULUI ORGANIC AL ȚĂRII ROMANEȘTI, 1 Iulie 1831—1 Iulie 1931. Conferință ținută la Radio 1 Iulie 1931 de D-l *Andrei Rădulescu*, Consilier la Inalta Curte de Casație și Justiție Membru al Academiei Române. Prețul lei 25.

A apărut:

CONVERSIUNEA ȘI ASANAREA DATORIILOR AGRICOLE — *din punct de vedere juridic, economic și financiar*, — URMATĂ DE UN STUDIU CRITIC ASUPRA PROECTELOR PREZENTATE PARLAMENTULUI de d. **CONSTANT GEORGESCU**, Profesor de finanțe la FACULTATEA DE DREPT DIN BUCUREȘTI. 1932. Prețul 100 lei.

A apărut în Edit. „Curierul Judiciar“:

Interesantul studiu de drept român și comparat intitulat **INZESTRĂRILE PĂRINTEȘTI, OBLIGAȚIUNI NATURALE** datorit distinsului nostru colaborator D-l *George P. Docan*, Consilier la curtea de apel din București. În depozit la toate librăriile Lei 50.

A apărut în Editura „Curierul Judiciar“:

LEGEA PENTRU ASANAREA DATORIILOR AGRICOLE (Conversiunea) Comentată de D-nii *Radovici*, Vicele Președinte al Camerii, *Măinescu*, deputat și *Cristoforeanu*, reputați juriști și publiciști, cu Desbaterele parlamentare, Expunerea de motive, Avizul Consiliului Legislativ și Rapoartele dela Cameră și Senat și un **INDICE ALFABETIC** care înlesnește cercetările. Volumul de 300 pagini este însoțit de o Prefață a D-lor miniștri *C. Argetoianu* și *Al. Radian*, autorii legii. Prețul 140 lei. De vânzare la toate librăriile din țară.

Advocat Dr. G. ACKER Traducător și interpret pentru limba germană și maghiară. București Aleea Carmen Sylva, 4 Telefon. 357/92

Rugăm pe d-nii abonați din provincie a nu aștepta alte invitațiuni, cari sunt costisitoare, sau sosirea în localitate a încasatorilor, și a binevoi să trimită achitarea abonamentului prin mandat poștal, direct la Administrația „CURIERUL JUDICIAR“, București, Artei 5, notând pe cotorul mandatului, pentru abonamentului datorat partidei No. .